

สารบัญ

ภาค 1 แนวความคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศเกี่ยวกับ การจัดตั้งองค์กรวินิจัยคดีปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง.....	29
บทที่ 1 ภาพรวม.....	31
ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายที่สำคัญของต่างประเทศ	31
1. ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์	31
2. ระบบประมวลกฎหมาย	32
ส่วนที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวความคิดในการจัดตั้งองค์กรวินิจัย คดีปกครองของต่างประเทศ	33
1. ระบบที่ให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาพิพากษา คดีปกครอง	34
1.1 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์	35
1.2 กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย	36
2. ระบบที่ให้ตุลาการผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายปกครอง เป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีปกครอง	37
3. ระบบที่ให้ตุลาการศาลปกครองเป็นผู้พิจารณาพิพากษา คดีปกครองที่ได้เียงความชอบด้วยกฎหมายของนิติกรรม ทางปกครองและให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณา พิพากษาคดีปกครองที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของฝ่ายปกครอง	38
บทที่ 2 แนวความคิดและประสบการณ์ของประเทศที่ให้ตุลาการผู้เชี่ยวชาญ ทางกฎหมายปกครองเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีปกครอง : ระบบของฝรั่งเศส...	40
ส่วนที่ 1 แนวความคิดพื้นฐานและความเป็นมาของการจัดตั้ง องค์กรวินิจัยคดีปกครองของฝรั่งเศส	40
1. แนวความคิดพื้นฐานและความเป็นมาของการจัดตั้งองค์กร วินิจัยคดีปกครองของฝรั่งเศส	40
2. ความเป็นมาของการจัดตั้งองค์กรวินิจัยคดีปกครองของฝรั่งเศส	41
ส่วนที่ 2 โครงสร้างและการจัดตั้งองค์กรวินิจัยคดีปกครองของฝรั่งเศส	42

1. ระบบองค์กรวินิจัยคดีปกครองของฝรั่งเศส	42
2. โครงสร้าง การจัดองค์กร และอำนาจหน้าที่ของสภาแห่งรัฐ ของฝรั่งเศส	43
ส่วนที่ 3 คดีที่อยู่ในอำนาจขององค์กรวินิจัยคดีปกครองของฝรั่งเศส	44
1. ประเภทของคดีปกครองที่อยู่ในอำนาจขององค์กรวินิจัยคดี ปกครองของฝรั่งเศส	44
2. อำนาจและเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้น	44
3. อำนาจและเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นอุทธรณ์	44
4. อำนาจของสภาแห่งรัฐในฐานะองค์กรวินิจัยคดีปกครอง	45
ส่วนที่ 4 วิธีพิจารณาคดีปกครองของฝรั่งเศส	46
1. ลักษณะสำคัญของวิธีพิจารณาคดีปกครองของฝรั่งเศสโดยทั่วไป	46
2. ลักษณะสำคัญของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในขั้นตอนที่สำคัญ	46
บทที่ 3 แนวความคิดและประสบการณ์ของประเทศที่ให้ตุลาการศาลปกครอง เป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีปกครองที่ได้แย่งความชอบด้วยกฎหมาย ของนิติกรรมทางปกครองและให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณา พิพากษาคดีปกครองเกี่ยวกับความรับผิดชอบของฝ่ายปกครอง.....	49
ส่วนที่ 1 ประเทศที่มีระบบศาลปกครองเป็นเอกเทศจากศาลยุติธรรมและเป็น เอกเทศจากฝ่ายบริหารด้วย: ศึกษากรณีของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	50
1. ระบบศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	50
2. คดีที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	50
3. วิธีพิจารณาคดีปกครองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	52
ส่วนที่ 2 ประเทศที่มีองค์กรวินิจัยคดีปกครองเป็นเอกเทศจากศาลยุติธรรม แต่การวินิจัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลเป็นอำนาจ ของศาลยุติธรรม : ศึกษากรณีของเบลเยียม	52
1. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์	53
2. ระบบองค์กรวินิจัยคดีปกครอง	53
3. การแบ่งเขตอำนาจกันระหว่างศาลยุติธรรมกับองค์กรวินิจัย คดีปกครอง	54

ภาค 2 การดำเนินการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นในประเทศไทย.....	55
บทที่ 1 เหตุผลและความจำเป็นของการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นในประเทศไทย.....	57
บทที่ 2 ความพยายามในการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นในประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา.....	61
ส่วนที่ 1 ช่วงแรก (พ.ศ. 2476 - พ.ศ. 2516) เป็นช่วงของการถกเถียงกันว่า ควรมีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นในประเทศไทยหรือไม่	61
ส่วนที่ 2 ช่วงที่สอง (พ.ศ. 2517 - พ.ศ. 2538) เป็นช่วงที่มีข้อยุติแล้วว่าควรมี การจัดตั้งศาลปกครองขึ้น แต่ยังมีข้อถกเถียงกันอยู่ว่าศาลปกครอง ที่จะจัดตั้งขึ้นนั้นควรจะเป็นเพียงศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษซึ่งเป็นศาลชั้นต้น ที่ยังอยู่ในระบบศาลยุติธรรมหรือควรแยกเป็นเอกเทศจากระบบ ศาลยุติธรรมออกเป็นอีกระบบศาลหนึ่ง	63
1. แนวความคิดที่เห็นว่าศาลปกครองที่จะจัดตั้งขึ้นนั้นควรเป็นเพียง ศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษซึ่งเป็นศาลชั้นต้นที่ยังอยู่ในระบบศาลยุติธรรม ตาม “ระบบศาลเดียว”	63
2. แนวความคิดที่เห็นควรจัดตั้งศาลปกครองโดยแยกเป็นเอกเทศ จากระบบศาลยุติธรรมออกเป็นอีกระบบศาลหนึ่ง	64
ส่วนที่ 3 ช่วงที่สาม (พ.ศ. 2538 - ปัจจุบัน) เป็นช่วงที่ได้มีข้อยุติแล้วว่าควรมี การจัดตั้งศาลปกครองขึ้นเป็นอีกระบบศาลหนึ่งแยกต่างหากจาก ระบบศาลยุติธรรมและได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้เป็นเช่นนั้น	66
1. การดำเนินการในสมัยรัฐบาลที่มีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็น นายกรัฐมนตรี	67
2. การดำเนินการในสมัยรัฐบาลที่มีพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็น นายกรัฐมนตรี	67
3. การดำเนินการในสมัยรัฐบาลที่มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี	69
4. การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549	70
5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550	71
6. การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557	71
7. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	71

ภาค 3	โครงสร้างของศาลปกครอง ระบบตุลาการศาลปกครอง และอำนาจของศาลปกครอง.....	73
บทที่ 1	โครงสร้างของศาลปกครอง.....	75
1.	ชั้นศาล	75
2.	การจัดตั้งและการเปิดทำการศาลปกครอง	75
3.	การจัดตั้งแผนกหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นภายในศาลปกครอง	82
บทที่ 2	ระบบตุลาการศาลปกครอง.....	83
1.	ระดับตำแหน่ง	83
2.	จำนวน	84
3.	คุณสมบัติ	84
4.	ลักษณะต้องห้าม	88
5.	การคัดเลือกและการแต่งตั้ง	89
6.	เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และเงินเพิ่มค่าครองชีพ	92
7.	การปฏิบัติหน้าที่และหลักประกันความเป็นอิสระ	94
8.	วินัยและการดำเนินการทางวินัย	95
9.	การพ้นจากตำแหน่ง	97
10.	บำเหน็จบำนาญ	98
บทที่ 3	คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง.....	99
1.	คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542	99
2.	คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	100
บทที่ 4	คณะกรรมการบริหารศาลปกครอง.....	102
1.	องค์ประกอบ	102
2.	อำนาจหน้าที่	103
บทที่ 5	คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง.....	105
1.	องค์ประกอบ	105
2.	อำนาจหน้าที่	106

บทที่ 6 สำนักงานศาลปกครอง เลขาธิการสำนักงานศาลปกครองและข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง.....	107
1. สำนักงานศาลปกครอง	107
2. เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง	108
3. ข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง	109
4. พนักงานคดีปกครอง	110
5. การงบประมาณ	110

ภาค 4 คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง..... 111

บทที่ 1 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ.....	113
---	-----

ส่วนที่ 1 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	113
1. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ	113
2. คำอธิบาย	114
2.1 คู่พิพาท	114
2.2 ลักษณะของข้อพิพาท	114
2.3 คู่พิพาทและลักษณะของข้อพิพาทให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ	114

ส่วนที่ 2 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีปกครองที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550	115
1. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ	115
2. คำอธิบาย	115
2.1 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการบัญญัติอำนาจของศาลปกครองไว้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น	115
2.2 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการมอบอำนาจให้รัฐสภาตราพระราชบัญญัติกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมได้	117
2.3 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการจำกัดเขตอำนาจของศาลปกครองมิให้พิจารณาคดีบางประเภท	117

- 2.4 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการโอนอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดไปให้ศาลยุติธรรม 118
- 2.5 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการบัญญัติให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญบางองค์กรร้องขอต่อศาลปกครองให้พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายของกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองได้ 119
- 2.6 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการบัญญัติให้มีการนำคำวินิจฉัยของบางองค์กรไปฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ 119

ส่วนที่ 3 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของ

ศาลปกครองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2560 120

1. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ 120

2. คำอธิบาย 120

2.1 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการบัญญัติเขตอำนาจของศาลปกครองไว้เฉพาะในส่วนหนึ่งของลักษณะของข้อพิพาทโดยมิได้ระบุในส่วนข้อพิพาทเอาไว้ด้วย 120

2.2 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการจำกัดเขตอำนาจของศาลปกครองไว้มิให้พิจารณาคดีบางประเภท 121

2.3 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการบัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจร้องขอต่อศาลปกครองให้พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ 124

2.4 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีการบัญญัติให้ผู้ซึ่งถูกคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินสั่งลงโทษทางปกครองอาจอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดได้ 124

บทที่ 2 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีปกครองที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี

ปกครอง พ.ศ. 2542..... 126

ส่วนที่ 1 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคู่กรณีและลักษณะของข้อพิพาท 127

1. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคู่กรณี 127

1.1 ผู้ฟ้องคดี 127

1.2 ผู้ถูกฟ้องคดี	127
1.3 “หน่วยงานทางปกครอง”	127
1.4 “เจ้าหน้าที่ของรัฐ”	129

2. ลักษณะของข้อพิพาท : ข้อพิจารณาทางวิชาการเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย	131
2.1 การแบ่งประเภทของ “การใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย” (หรือที่เรียกกันว่า “การกระทำทางปกครอง”)	131
2.2 การแบ่งประเภทของ “นิติกรรมทางปกครอง”	132

ส่วนที่ 2 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเป็นคดีปกครองประเภทใด ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542	134
---	-----

1. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเป็นคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่	135
1.1 ในกรณีที่การกระทำพิพาทมีลักษณะเป็นกฎหมายหรือคำสั่ง	135
1.2 ในกรณีที่การกระทำพิพาทมีลักษณะเป็น “การกระทำอื่นใด”	137
2. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเป็นคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่	137
2.1 การพิจารณาจากคำฟ้อง	138
2.2 การพิจารณาจากคำขอคำบังคับ	139
3. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเป็นคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3) หรือไม่	139
4. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเป็นคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3) หรือไม่	140
5. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเป็นคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (5) หรือไม่	140

บทที่ 3 คดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542.....	141
--	-----

ส่วนที่ 1 คดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)	141
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	141

2. ข้อพิจารณาทางวิชาการเกี่ยวกับกฎที่อาจนำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)	142
2.1 แนวคิดและหลักกฎหมายปกครองของต่างประเทศเกี่ยวกับกฎ	142
2.2 ความเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับกฎในระบบกฎหมายไทย	146
2.3 ความเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับ “กฎ” ที่อาจนำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อขอให้ศาลสั่งให้เพิกถอนตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)	149
3. ข้อพิจารณาทางวิชาการเกี่ยวกับคำสั่งที่อาจนำมาฟ้องคดีต่อศาลตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)	151
3.1 แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดของฝรั่งเศส	151
3.2 ความเห็นของผู้เขียน	155
4. ข้อพิจารณาทางวิชาการเกี่ยวกับ “การกระทำอื่นใด” ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)	155
5. เหตุแห่งความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1)	156
ส่วนที่ 2 คดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)	159
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	159
2. คำอธิบาย	159
ส่วนที่ 3 คดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)	160
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	160
2. คำอธิบาย	161
2.1 ข้อพิจารณาทางวิชาการเกี่ยวกับการกระทำละเมิดตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)	161

2.2 ข้อพิจารณาทางวิชาการเกี่ยวกับ “ความรับผิดชอบอื่น” ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)	162
2.3 แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	173
2.4 แนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ ระหว่างศาล	174

ส่วนที่ 4 คดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)	175
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	175
2. คำอธิบาย	176
2.1 สัญญาทางปกครองในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส	176
2.2 สัญญาทางปกครองในระบบกฎหมายของไทย	178
3. แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	182

ส่วนที่ 5 คดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบกับมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (5)	183
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	183
2. คำอธิบาย	183

ส่วนที่ 6 คดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6)	185
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	185
2. คำอธิบาย	185
3. แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	185

บทที่ 4 คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองสูงสุด.....	189
1. คดีพิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทตามที่ ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดประกาศกำหนด	189
1.1 บทบัญญัติของกฎหมาย	189
1.2 คำอธิบาย	189
2. คดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชกฤษฎีกาหรือกฎ ที่ออกโดยคณะรัฐมนตรีหรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี	190
2.1 บทบัญญัติของกฎหมาย	190
2.2 คำอธิบาย	190
2.3 แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	191

3. คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครองสูงสุด	192
3.1 บทบัญญัติของกฎหมาย	192
3.2 คำอธิบาย	192
4. คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น	193
4.1 บทบัญญัติของกฎหมาย	193
4.2 คำอธิบาย	193
บทที่ 5 คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง.....	194
ส่วนที่ 1 คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองตามบทบัญญัติของกฎหมาย	194
1. คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542	194
1.1 บทบัญญัติของกฎหมาย	194
1.2 คำอธิบาย	194
2. คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองโดยบทบัญญัติของ กฎหมายอื่น	201
2.1 การใช้อำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544	201
2.2 การใช้อำนาจตามพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548	201
2.3 การใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายใน ราชอาณาจักร พ.ศ. 2551	202
3. คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองตามแนวคำวินิจฉัยของ ศาลปกครองสูงสุด	202
3.1 การกระทำของรัฐบาล	202
3.2 กระบวนการทางนิติบัญญัติ	204
3.3 การพิพากษาคดีของศาลและการบังคับคดีตามคำพิพากษา	204
3.4 การดำเนินกิจการทางศาสนาและการปกครองสงฆ์	205
3.5 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา	206
3.6 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง	207

ภาค 5 วิธีพิจารณาคดีปกครอง..... 209

บทที่ 1 แหล่งที่มาของกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง..... 211

1. กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง

1.1 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 211

1.2 ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 211

1.3 ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยองค์ประกอบ
การจ่ายสำนวน การโอนคดี การปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการในคดีปกครอง
การคัดค้านตุลาการศาลปกครอง การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน
คดีปกครอง และการมอบอำนาจให้ดำเนินคดีปกครองแทน พ.ศ. 2544 212

1.4 ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วย
การกำหนดคดี หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับคดี
ตามคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น พ.ศ. 2560 212

1.5 ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วย
หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการปรับหน่วยงานทางปกครอง
หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับของศาลปกครอง
ให้ถูกต้องครบถ้วนหรือปฏิบัติตามคำชี้ขาดแล้วสิ้นสมควรถวาย พ.ศ. 2560 212

1.6 ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วย
วิธีพิจารณาคดีปกครองทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 213

1.7 ระเบียบ ก.ศป. ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ประธานศาลปกครองสูงสุดและ
อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นและการบริหารงานศาลปกครอง พ.ศ. 2544 213

2. กฎหมายว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล 213

2.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 213

2.2 ข้อบังคับคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ว่าด้วย
วิธีการเสนอเรื่อง การพิจารณาและวินิจฉัย พ.ศ. 2544 213

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 214

4. หลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง 214

บทที่ 2 ลักษณะพิเศษของวิธีพิจารณาคดีปกครอง..... 215

1. เป็นวิธีพิจารณาคดีที่ใช้ระบบไต่สวน 215

2. เป็นวิธีพิจารณาคดีที่เน้นกระบวนการพิจารณาที่เป็นลายลักษณ์อักษร 216

3. เป็นวิธีพิจารณาคดีที่เรียบง่ายเพื่อให้คู่กรณีสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ด้วยตนเอง	217
4. เป็นวิธีพิจารณาคดีที่มีการถ่วงดุลอำนาจของตุลาการในการตัดสินคดี	217
บทที่ 3 เจเนอรัลในการฟ้องคดีปกครอง.....	218
ส่วนที่ 1 คำฟ้องต้องมีสาระสำคัญครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้	218
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	218
2. คำอธิบาย	219
ส่วนที่ 2 ผู้ฟ้องคดีต้องเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีและมีความสามารถในการฟ้องคดี	220
1. ความแตกต่างระหว่างผู้มีสิทธิฟ้องคดีและความสามารถในการฟ้องคดี	220
2. ผู้ฟ้องคดีต้องเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีปกครอง	221
2.1 บทบัญญัติของกฎหมาย	221
2.2 คำอธิบาย	221
2.3 แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	232
ส่วนที่ 3 ในกรณีที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ การฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าวแล้ว	236
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	236
2. คำอธิบาย	236
3. แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง	238
3.1 กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าผู้ฟ้องคดีได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนการฟ้องคดีแล้ว	238
3.2 กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าผู้ฟ้องคดียังมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนการฟ้องคดี	239
3.3 กรณีที่ศาลปกครองวินิจฉัยว่าไม่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการตามที่กฎหมายกำหนดก่อนฟ้องคดี	240
3.4 กรณีฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนกฎ	241
3.5 วันที่ถือว่าผู้ฟ้องคดีได้ดำเนินการครบถ้วนถูกต้องตามมาตรา 42 วรรคสองแล้ว	242

ส่วนที่ 4	ถ้าเป็นคดีที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ผู้ฟ้องคดีต้องชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด	244
1.	หลัก	244
2.	ข้อยกเว้น	245
ส่วนที่ 5	คำฟ้องต้องยื่นภายในกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดี	248
1.	ระยะเวลาในการฟ้องคดีขอให้เพิกถอนกฎ	248
1.1	บทบัญญัติของกฎหมาย	248
1.2	คำอธิบาย	248
1.3	แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง	250
2.	ระยะเวลาในการฟ้องคดีขอให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครอง	250
2.1	บทบัญญัติของกฎหมาย	250
2.2	คำอธิบาย	250
2.3	แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	251
2.4	การขยายระยะเวลาในการฟ้องคดีตามมาตรา 50	257
3.	ระยะเวลาในการฟ้องคดีขอให้สั่งห้ามการกระทำทางปกครองอื่นใด	257
3.1	บทบัญญัติของกฎหมาย	257
3.2	คำอธิบาย	257
4.	ระยะเวลาในการฟ้องคดีขอให้ศาลสั่งให้หัวหน้าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิบัติตามหน้าที่ภายในเวลาที่ศาลกำหนด	257
4.1	บทบัญญัติของกฎหมาย	257
4.2	คำอธิบาย	258
4.3	แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	258
5.	ระยะเวลาในการฟ้องคดีเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ	259
5.1	บทบัญญัติของกฎหมาย	259
5.2	คำอธิบาย	259
5.3	แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	259
6.	ระยะเวลาในการฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ	260
6.1	บทบัญญัติของกฎหมาย	260
6.2	คำอธิบาย	260
6.3	แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	260

7. ระยะเวลาในการฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง	261
7.1 บทบัญญัติของกฎหมาย	261
7.2 คำอธิบาย	262
7.3 แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	262
8. ระยะเวลาในการฟ้องคดีในกรณีที่เหตุแห่งการฟ้องคดีเกิดขึ้นก่อนศาลปกครองเปิดทำการ	265
9. ระยะเวลาในการฟ้องคดีเกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือสถานะของบุคคล	266
9.1 บทบัญญัติของกฎหมาย	266
9.2 คำอธิบาย	266
9.3 แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	266
10. ระยะเวลาในการฟ้องคดีในกรณีที่จะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่น	268
10.1 บทบัญญัติของกฎหมาย	268
10.2 คำอธิบาย	268
10.3 แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	268
ส่วนที่ 6 การฟ้องคดีต้องไม่เป็นการฟ้องซ้อน ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำหรือฟ้องซ้ำ	270
1. การฟ้องคดีต้องไม่เป็นการฟ้องซ้อน	270
1.1 บทบัญญัติของกฎหมาย	270
1.2 คำอธิบาย	270
1.3 แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	270
2. การฟ้องคดีต้องไม่เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ	270
2.1 บทบัญญัติแห่งกฎหมาย	270
2.2 คำอธิบาย	271
2.3 แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	271
3. การฟ้องคดีต้องไม่เป็นการฟ้องซ้ำ	273
3.1 บทบัญญัติแห่งกฎหมาย	273
3.2 คำอธิบาย	274
3.3 แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	274

บทที่ 4	การยื่นคำฟ้องและการเสนอเรื่องต่อศาลปกครองโดยผู้ตรวจการแผ่นดิน.....	275
ส่วนที่ 1	การยื่นคำฟ้อง	275
1.	วิธีการยื่นคำฟ้อง	275
1.1	บทบัญญัติของกฎหมาย	275
1.2	คำอธิบาย	275
2.	ศาลที่จะต้องยื่นคำฟ้อง	278
2.1	บทบัญญัติของกฎหมาย	278
2.2	คำอธิบาย	278
ส่วนที่ 2	การเสนอเรื่องต่อศาลปกครองโดยผู้ตรวจการแผ่นดิน	278
บทที่ 5	องค์คณะพิจารณาพิพากษา การจ่ายสำนวน และการตรวจคำฟ้อง.....	280
ส่วนที่ 1	องค์คณะพิจารณาพิพากษา	280
1.	การจัดองค์คณะในศาลปกครองสูงสุด	280
2.	การจัดองค์คณะในศาลปกครองชั้นต้น	281
3.	การเปลี่ยนแปลงองค์คณะ	281
ส่วนที่ 2	การจ่ายสำนวน	282
1.	การจ่ายสำนวนให้แก่องค์คณะ	282
2.	การจ่ายสำนวนภายในองค์คณะ	282
3.	การเรียกคืนหรือโอนสำนวนคดี	283
ส่วนที่ 3	การตรวจคำฟ้องและการสั่งรับหรือไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา	284
1.	การตรวจคำฟ้อง	284
2.	การสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา	284
3.	การสั่งรับคำฟ้องไว้พิจารณา	285
4.	การเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ	286
ส่วนที่ 4	การดำเนินการในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาล	288
1.	การดำเนินการในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาลระหว่างศาลปกครองกับศาลอื่นซึ่งมิใช่ศาลปกครอง	288
1.1	บทบัญญัติของกฎหมาย	288
1.2	คำอธิบาย	290
1.3	แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	293
2.	การดำเนินการในกรณีที่มีปัญหาเรื่องอำนาจศาลระหว่างศาลปกครองด้วยกัน	295

2.1	การดำเนินการในกรณีคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น อยู่ในอำนาจของศาลปกครองสูงสุด	295
2.2	การดำเนินการในกรณีคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุด อยู่ในอำนาจของศาลปกครองชั้นต้น	296
2.3	การดำเนินการในกรณีคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นอื่น	296
2.4	การดำเนินการในกรณีคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น มีหลายข้อหาและบางข้อหาอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง สูงสุดหรืออยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นอื่น	297
2.5	การดำเนินการในกรณีที่คำฟ้องมีหลายประเด็นเกี่ยวพันกัน และประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยก่อน จึงจะวินิจฉัยประเด็นหลัก แห่งคดีได้อยู่ในอำนาจของศาลปกครองสูงสุดหรือ อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นอื่น	298
บทที่ 6	การแสวงหาข้อเท็จจริงและการสรุปสำนวน	299
ส่วนที่ 1	การแสวงหาข้อเท็จจริง	299
1.	การแสวงหาข้อเท็จจริงจากคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้าน คำให้การ และคำให้การเพิ่มเติม	300
2.	การแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมของศาลและการรับฟังพยาน หลักฐาน	301
ส่วนที่ 2	การสรุปสำนวนโดยตุลาการเจ้าของสำนวน	304
1.	ขั้นตอนที่อาจมีการสรุปสำนวน	304
2.	องค์ประกอบของบันทึกของตุลาการเจ้าของสำนวน	304
ส่วนที่ 3	การตรวจสอบการสรุปสำนวนของตุลาการเจ้าของสำนวนโดยองค์คณะ และการกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง	305
1.	การตรวจสอบการสรุปสำนวนของตุลาการเจ้าของสำนวนโดย องค์คณะ	305
2.	การกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง	305
บทที่ 7	การแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดี	307
ส่วนที่ 1	การแต่งตั้งและอำนาจหน้าที่ของตุลาการผู้แถลงคดี	307
1.	การแต่งตั้งตุลาการผู้แถลงคดี	307
2.	อำนาจหน้าที่ของตุลาการผู้แถลงคดี	307

ส่วนที่ 2	การจัดทำและการเสนอคำแถลงการณ์	307
1.	การจัดทำคำแถลงการณ์	307
2.	การเสนอคำแถลงการณ์	308
บทที่ 8	การนั่งพิจารณาคดี.....	309
ส่วนที่ 1	การดำเนินกระบวนการพิจารณาก่อนการนั่งพิจารณาคดี	309
ส่วนที่ 2	การดำเนินกระบวนการพิจารณาในวันนั่งพิจารณาคดี	309
บทที่ 9	การดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีที่มีความจำเป็นที่ศาลจะต้องพิจารณาพิพากษาเป็นการเร่งด่วน.....	311
1.	บทบัญญัติของกฎหมาย	311
2.	ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ฯ	311
บทที่ 10	การทำคำพิพากษาและคำสั่ง.....	313
ส่วนที่ 1	การประชุมปรึกษาคดี	313
ส่วนที่ 2	การจัดทำคำพิพากษาและคำสั่ง	314
ส่วนที่ 3	การกำหนดคำบังคับในคดีปกครอง	315
1.	บทบัญญัติของกฎหมาย	315
2.	คำอธิบาย	315
2.1	การกำหนดคำบังคับในคดีปกครองโดยทั่วไป	315
2.2	การกำหนดคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)	316
3.	แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	319
ส่วนที่ 4	การอ่านผล ผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครอง	
	การแก้ไขและการเผยแพร่	320
1.	การอ่านผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีปกครอง	320
1.1	บทบัญญัติของกฎหมาย	320
1.2	คำอธิบาย	321
2.	ผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี	321
2.1	บุคคลที่ถูกผูกพันโดยผลของคำพิพากษาหรือคำสั่ง	321
2.2	กำหนดเวลาของการปฏิบัติตามคำบังคับ	322
3.	การแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี	324
4.	การเผยแพร่คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี	325
บทที่ 11	วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา.....	326
ส่วนที่ 1	การทุเลาการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง	326

1. หลักทั่วไป	326
2. การขอทุเลา	326
3. การพิจารณาของศาล	327
4. การขอให้ศาลมีคำสั่งโดยเร่งด่วน	328
5. การอุทธรณ์คำสั่งทุเลา	328
6. ผลของคำสั่งทุเลาในระหว่างการอุทธรณ์คำพิพากษา	329
ส่วนที่ 2 การบรรเทาทุกข์ชั่วคราว	329
1. การขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราว	329
2. การพิจารณาของศาล	329
3. การอุทธรณ์คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว	330
4. การขอให้ศาลมีคำสั่งโดยเร่งด่วน	331
บทที่ 12 การดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ ในศาลปกครองชั้นต้น	332
ส่วนที่ 1 ผู้มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนคู่กรณี	332
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	332
2. คำอธิบาย	332
ส่วนที่ 2 การดำเนินกระบวนการพิจารณาเมื่อคู่กรณีฝ่ายหนึ่งตาย	333
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	333
2. คำอธิบาย	333
ส่วนที่ 3 การคัดค้านตุลาการศาลปกครอง	333
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	333
2. คำอธิบาย	335
ส่วนที่ 4 การแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้อง	336
1. ข้อกำหนด	336
2. คำอธิบาย	336
3. แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	336
ส่วนที่ 5 การร้องสอด	337
1. ข้อกำหนด	337
2. คำอธิบาย	339
3. แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	339
ส่วนที่ 6 การรวมคดี	340
1. ข้อกำหนด	340
2. คำอธิบาย	340

ส่วนที่ ๗	การแยกคดี	341
1.	ข้อกำหนด	341
2.	คำอธิบาย	341
ส่วนที่ ๘	การโอนคดี	342
1.	ข้อกำหนด	342
2.	คำอธิบาย	342
ส่วนที่ ๙	การถอนคำฟ้อง	343
1.	ข้อกำหนด	343
2.	คำอธิบาย	343

บทที่ 13	การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	345
1.	คดีที่ศาลมีอำนาจไกล่เกลี่ย	345
2.	กรณีที่มีอำนาจให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	345
3.	ศาลที่มีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	346
4.	ช่วงเวลาที่สามารถมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้	346
5.	การริเริ่มให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	346
6.	ผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	347
7.	แนวทางในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	347
8.	กรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลง	347
9.	กรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำเร็จ	348
10.	การอุทธรณ์คำพิพากษาการไกล่เกลี่ย	348
11.	ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด	349

บทที่ 14	วิธีพิจารณาคดีปกครองในศาลปกครองสูงสุด.....	350
ส่วนที่ 1	วิธีพิจารณาคดีที่เป็นการฟ้องตรง	350
1.	คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองสูงสุดโดยตรง	350
2.	วิธีพิจารณาคดีที่เป็นการฟ้องตรง	350
ส่วนที่ 2	วิธีพิจารณาคดีที่เป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น	351
1.	คำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่อาจอุทธรณ์ได้	351
2.	ระยะเวลาในการอุทธรณ์	352
3.	คำอุทธรณ์	352
4.	การยื่นคำอุทธรณ์	353

5. คำธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์	353
6. การตรวจคำอุทธรณ์เบื้องต้นโดยศาลปกครองชั้นต้น	353
7. การดำเนินกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์โดยศาลปกครองสูงสุด	355
บทที่ 15 การขอให้พิจารณาคดีใหม่.....	360
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	360
2. คำอธิบาย	360
2.1 บุคคลและกรณีที่สามารถขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้	361
2.2 เงื่อนไขในการขอให้พิจารณาคดีใหม่	361
3. แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด	361
บทที่ 16 การบังคับคดี.....	363
1. บทบัญญัติของกฎหมาย	363
1.1 บทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้	363
1.2 คำอธิบาย	364
2. ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการปรับหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มิได้ปฏิบัติตามคำบังคับของศาลปกครองให้ถูกต้องครบถ้วน หรือปฏิบัติล่าช้าเกินสมควร พ.ศ. 2560	367
2.1 ข้อกำหนด	367
2.2 คำอธิบาย	368
3. ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 (ในส่วนของการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง)	370
3.1 บททั่วไป	370
3.2 การไต่สวนและมีคำสั่งกำหนดวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง	371
3.3 กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาและกำหนดคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)	372
3.4 กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาและกำหนดคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)	372
3.5 กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาและกำหนดคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)	372
3.6 กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาและกำหนดคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (4)	375
3.7 กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาและกำหนดคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (5)	375
3.8 การบังคับคดีในกรณีที่ขอให้ศาลสั่งจับกุมและกักขังถูกหนี้ยึดตามคำพิพากษา	375
3.9 การบังคับคดีตามคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการใดๆ เพื่อบรรเทาทุกข์เป็นการชั่วคราวก่อนการพิพากษาคดี	375